

Stichting NIOC en de NIOC kennisbank

Stichting NIOC (www.nioc.nl) stelt zich conform zijn statuten tot doel: het realiseren van congressen over informatica onderwijs en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

De stichting NIOC neemt de archivering van de resultaten van de congressen voor zijn rekening. De website www.nioc.nl ontsluit onder "Eerdere congressen" de gearchiveerde websites van eerdere congressen. De vele afzonderlijke congresbijdragen zijn opgenomen in een kennisbank die via dezelfde website onder "NIOC kennisbank" ontsloten wordt.

Op dit moment bevat de NIOC kennisbank alle bijdragen, incl. die van het laatste congres (NIOC2025, gehouden op donderdag 27 maart 2025 jl. en georganiseerd door Hogeschool Windesheim). Bij elkaar zo'n 1500 bijdragen!

We roepen je op, na het lezen van het document dat door jou is gedownload, de auteur(s) feedback te geven. Dit kan door je te registreren als gebruiker van de NIOC kennisbank. Na registratie krijg je bericht hoe in te loggen op de NIOC kennisbank.

Het eerstvolgende NIOC vindt plaats in 2027 en wordt dan georganiseerd door HAN University of Applied Sciences. Zodra daarover meer informatie beschikbaar is, is deze hier te vinden.

Wil je op de hoogte blijven van de ontwikkeling rond Stichting NIOC en de NIOC kennisbank, schrijf je dan in op de nieuwsbrief via

www.nioc.nl/nioc-kennisbank/aanmelden_nieuwsbrief

Reacties over de NIOC kennisbank en de inhoud daarvan kun je richten aan de beheerder:

R. Smedinga kennisbank@nioc.nl.

Vermeld bij reacties jouw naam en telefoonnummer voor nader contact.

Sociaal ethische aspecten van ICT

NIOC 2002

Karel Sommer

sommer@planet.nl

Hogeschool Utrecht

Faculteit Communicatie en Journalistiek

School Voor Communicatiesystemen

Hogeschool Haarlem

Informatica & Informatiekunde

8-1-2013

Hogeschool Utrecht & Haarlem,

SvC, I & I,

Karel Sommer

1

Enige Sociale & Ethische Aspecten van Informatisering

Techniek heeft verstrekkende gevolgen voor de samenleving.

Omgekeerd geldt ook:
maatschappelijk draagvlak noodzakelijk om technologie toepasbaar te maken.

Sociaal-ethische aspecten van informatisering.

Overzicht presentatie

Gegevens: voor en na de automatisering

NB: Gegevens + context → informatie

Individueel: privacy[1], werk[2], private leven[3]

Maatschappelijk: onttovering[1], kwetsbaarheid
[2], individualisering [3]

Politiek: beleid[1], internationalisering[2],
juridisch[3].

Soc. Eth. Aspecten Inf. Gegevens; voor en na de automatisering

- **Hoeveelheid**
Geen fysieke begrenzing meer bij de opslag van gegevens
- **Snelheid**
Moment van invoer = moment van raadpleging
- **Bereikbaarheid**
Afstand tot de bron is onbelangrijk

Soc. Eth. Aspecten Inf.

Individueel 1

Privacy

- Fysieke privacy
onderlinge afstand.
je beslist er zelf over
- Relationele privacy
Mate van culturele verwantschap.
je beslist er zelf over
- Informationele privacy
dossiervormingen over individuen.
anderen beslissen er over

Soc. Eth. Aspecten Inf.

Individueel 2 Telewerken

Laag gekwalificeerd werk

laag betaald
laag opgeleid

Voorgeschreven,
uitvoerende taken

Veelal prestatiebeloning,
stukloon

Beperkte waardering
telewerk

Hoog gekwalificeerd werk

Goed betaald
Hoog opgeleid

Eigen werkindeling,
ontwerpde taken

Beloning gekoppeld aan de
functie

Hoge waardering
telewerk

Soc. Eth. Aspecten Inf.

Individueel 3

- Rationalisering private leven
- - scheiding wonen werken
- - institutionalisering zorg-en opvoedingstaken
- - techniek in het huishouden
wasmachines, stofzuigers, PC, AH-
thuiservice, etc. → geïntegreerd netwerk
(huis van de toekomst)
- + _____ +
- Thuis wordt steeds bedrijfsmatiger

Soc. Eth. Aspecten Inf. Maatschappelijk 1

Demystificatie van de wereld (Onttovering)

<1840-1900 → drijfveer bestaan = geloof
(religie)

>1840-1900 → drijfveer bestaan = kennis

Kennis = weten + begrijpen met als doel
beheersing.

Beheersing van de natuur met als optimum
[her]schepping bijvoorbeeld genetische
manipulatie

<http://school.discovery.com/ontv/videoclips.html#playingvideoclips>

Soc. Eth. Aspecten Inf. Maatschappelijk 2

- Kwetsbaarheid van de samenleving
(Vulnerability) Twin Towers NY
- Grotere afhankelijkheid buitenwereld
  - landen (gas uit Rusland, olie uit Arabie)
  - individuen (primaire levensbehoeften kopen)
- Informatievoorziening komt van derden
Derden die – privatisering – economisch gemotiveerd zijn
- Mensen leven in steeds complexere netwerken van afhankelijkheid (interdependenties)

Soc. Eth. Aspecten Inf. Maatschappelijk 3

1. Individualisering
Een samenleving waar menselijke netwerken groter, belangrijker en internationaler worden
2. Dit veronderstelt stabiele menselijke systemen.
Werkelijkheid is anders
3. Hiermee wordt derhalve een grote wissel getrokken op (internationale) politiek

Soc. Eth. Aspecten Inf. Politiek 1 (tegenstelling) Beleid

- Overheden trekken zich terug middels privatisering
- Stabiele maatschappelijke systemen zijn de basisvoorwaarde voor verdere technologische ontwikkeling
- Stabiele politieke systemen zijn de basis waarop positieve effecten van technologie zich kunnen voordoen

Soc. Eth. Aspecten Inf. Politiek 2 (economie) Internationalisering

Multinationale ondernemingen
bepalen de ontwikkelingen

vgl. KPN die een kleine ICT speler is

vgl. Sabena / KLM

vgl. AHOLD

Nationale staten zijn mineure spelers

Vgl. rol overheden m.b.t.

- * anti-monopolie wetgeving;
- * stimulering ICT;
- * behoud publieke omroep

Soc. Eth. Aspecten Inf. Politiek 3 Juridisch

- **Reactief**
Wetgeving reageert achteraf.
Bijv. wegenverkeersreglement
- **Actief**
Wetgeving ontstaat met de ontwikkeling.
Bijv de Wet op de persoonsregistraties en WBP
- **Pro-actief (anticiperend)**
Regel- en wetgeving scheidt kaders op grond waarvan ontwikkelingen zich kunnen voltrekken